
Arhiva Genealogică

VI (XI)

1999

1-4

CUPRINSUL: Actele celui de-al IX-lea Congres de Genealogie și Heraldică
(Iași, 7–10 mai 1998)



IAȘI

INSTITUTUL ROMÂN DE GENEALOGIE ȘI HERALDICĂ „SEVER ZOTTA”

**INSTITUTUL ROMÂN DE GENEALOGIE ȘI HERALDICĂ
„SEVER ZOTTA”**

Fundație fără scop patrimonial,
recunoscută ca persoană juridică în temeiul Legii 21/1924,
membru al Confederației Internaționale de Genealogie și Heraldică

COMITETUL DE REDACȚIE

MIRCEA CIUBOTARU, ȘTEFAN S. GOROVEI,
MIHAI DIM. STURDZA, MARIA MAGDALENA SZÉKELY,
MIHAI-RĂZVAN UNGUREANU, PETRONEL ZAHARIUC

Responsabil de număr:
Ștefan S. Gorovei

Tehnoredactare:
Maria Magdalena Székely

Culegere computerizată:
Angelica Olaru, Ovidiu Foțșă

© Institutul Român de Genealogie și Heraldică „Sever Zotta”

Institutul „Sever Zotta”
Oficiul 1, C. P. 32
700750 Iași

INSTITUTUL ROMÂN DE GENEALOGIE ȘI HERALDICĂ
„SEVER ZOTTA”

Arhiva Genealogică

VI (XI)

1999

1-4

S U M A R

Către cititor VII

Sever Zotta – 125 de ani de la naștere

SEVER ZOTTA, Obârșia familiei Flondor 1

Al IX-lea Congres de Genealogie și Heraldică (Iași, 7–10 mai 1998) 11

ȘTEFAN S. GOROVEI, Dimitrie Cantemir (1673–1723) 27

MIHAI SORIN RĂDULESCU, Banul Mihai Cantacuzino (1723–c. 1790) 31

MIRCEA CIUBOTARU, Constantin Tufescu (1793–1846) 35

SILVIU VĂCARU, Constantin Turcu (1903–1980) 39

ANDREI PIPPIDI, Mihai Berza (1907–1978) 45

ȘTEFAN ANDREESCU, Dan Pleșia (1913–1997) 51

PETRONEL ZAHARIUC, Alexandru I. Gonța (1918–1977) 55

*

SERGIU GROHOLSCHI-MICLESCU, Genealogia familiei Volcinski	59
MIRCEA HALUNGA, Neamul Halunga din nordul Moldovei. Încercare de reconstituire genealogică	73
DORA MEZDREA, Câteva date cu privire la genealogia filosofului Nae Ionescu	79
PETRE Ș. NĂSTUREL, Alegerea unor nume de botez	85
RADU G. PĂUN, Mihnea/Mihail. Câteva note despre „strategiile patrimoniale” ale familiilor domnitoare din Țara Românească în secolele XVI–XVII ...	89
ANTON COȘA, Familii catolice din Moldova de origine transilvăneană	95
ȘTEFAN ANDREESCU, O sentință politică a lui Matei vodă Basarab despre un boier muntean de la răscrucea secoșelor XVI–XVII	105
PAUL CERNOVODEANU, Un „homo novus” la curtea lui Brâncoveanu: Vergo marele clucer și familia sa	117
ZOE DIACONESCU, Cronica unei familii. Note genealogice, istorice și biografice	131
ION M. CANTACUZINO, Noi surprize în ascendența imperială a lui Mihai Cantacuzino Șeitanoglu	151
ANDREI PIPPIDI, Genealogia familiei Miclescu, după un izvor necunoscut	157
PAUL PĂLTĂNEA, Cernăteștii de la ținutul Covurlui și domeniul lor familial	169
DAN RUSS, Șase generații în România: descendența chirurgului ieșean dr. Ludovic Russ – Senior	187
SILVIU ANDRIEȘ-TABAC, Neamul Cervenvodali din Basarabia	197
GHEORGHE LAZĂR, Neamul boierilor Zătoreanu (secolele XVII–XVIII)	211
ION T. SION, Ion tălmaci – tulpină a unui bogat arbore genealogic	229
RADU BELDIMAN, Descendența unei familii de moți în Țara Românească	245
RADU SC. GRECEANU, Contribuții genealogico-heraldice la biografia lui Ion Ghica	251
ȘTEFAN S. GOROVEI, Integrare și asimilare în societatea românească: familiile Gheleme și Singurov	261
IOAN SCRIPCARIUC, Izvoare genealogice din tezaurul documentar sucevean	269
MARCEL LUTIC, Preocupări de genealogie rurală la Eugen D. Neculau (1900–1974)	275
W. KOVÁCS ANDRÁS, Preocupări ale cercetărilor genealogice maghiare	281

L'INSTITUT ROUMAIN DE GÉNÉALOGIE ET D'HÉRALDIQUE
„SEVER ZOTTA”

Arhiva Genealogică

VI (XI)

1999

1-4

SOMMAIRE

Au lecteur VII

Sever Zotta – 125 années depuis sa naissance

SEVER ZOTTA, Les origines de la famille Flondor 1

IX^e Congrès de Généalogie et d'Héraldique (Iași, 7–10 mai 1998) 11

ȘTEFAN S. GOROVEI, Dimitrie Cantemir (1673–1723) 27

MIHAI SORIN RĂDULESCU, Le *ban* Mihai Cantacuzino (1723–c. 1790) 31

MIRCEA CIUBOTARU, Constantin Tufescu (1793–1846) 35

SILVIU VĂCARU, Constantin Turcu (1903–1980) 39

ANDREI PIPPIDI, Mihai Berza (1907–1978) 45

ȘTEFAN ANDREESCU, Dan Pleșia (1913–1997) 51

PETRONEL ZAHARIUC, Alexandru I. Gonța (1918–1977) 55

*

SERGIU GROHOLSCHI-MICLESCU, La généalogie de la famille Volcinschi ..	59
MIRCEA HALUNGA, La lignée Halunga du Nord de la Moldavie. Essai de reconstitution généalogique	73
DORA MEZDREA, Quelques dates sur la généalogie du philosophe Nae Ionescu	79
PETRE Ș. NĂSTUREL, Le choix de certains noms au baptême	85
RADU G. PĂUN, Mihnea/Mihail. Quelques notes sur les „stratégies patrimoniales” des familles régnantes de Valachie au XVI ^e –XVII ^e siècles	89
ANTON COȘA, Familles catholiques de Moldavie d’origine transylvaine	95
ȘTEFAN ANDREESCU, Une sentence politique du prince Mathieu Basarab concernant un boyard valaque au carrefour des XVI ^e – XVII ^e siècles	105
PAUL CERNOVODEANU, Un „homo novus” de la cour du prince Brancovan: Vergo grand <i>clucer</i> et sa famille	117
ZOE DIACONESCU, La chronique d’une famille. Notes généalogiques, historiques et biographiques	131
ION M. CANTACUZINO, Nouvelles surprises dans l’ascendance impériale de Michel Cantacuzène „Șeitanoglu”	151
ANDREI PIPPIDI, La généalogie de la famille Miclescu, d’après une source inconnue	157
PAUL PĂLTĂNEA, Les Cernat du département de Covurlui et leur domaine familial	169
DAN RUSS, Six générations en Roumanie: la descendance du chirurgien de Iași dr. Ludovic Russ – Senior	187
SILVIU ANDRIEȘ-TABAC, La lignée Cervenvodali de Bessarabie	197
GHEORGHE LAZĂR, La lignée des boyards Zătreaun (XVII ^e –XVIII ^e siècles)	211
ION T. SION, Ion <i>tâlmaci</i> (l’interprète) – tronc d’un rameux arbre généalogique	229
RADU BELDIMAN, La descendance d’une famille de <i>moși</i> en Valachie	245
RADU ȘC. GRECEANU, Contributions généalogiques et héraldiques à la biographie de Ion Ghica	251
ȘTEFAN S. GOROVEI, Intégration et assimilation dans la société roumaine: les familles Gheleme et Singurov	261
IOAN SCRIPCARIUC, Sources généalogiques dans les archives de Suceava	269
MARCEL LUTIC, Préoccupations de généalogie rurale chez Eugen D. Neculau (1900–1974)	275
W. KOVÁCS ANDRÁS, Directions des recherches généalogiques hongroises	281

W. KOVÁCS ANDRÁS

PREOCUPĂRI ALE CERCETĂRILOR GENEALOGICE MAGHIARE

Astăzi, cel puțin teoretic, a devenit general acceptată ideea, conform căreia cercetările științifice de genealogie au ca scop dezvoltarea – într-un fel sau altul – a științei istorice. La început, însă, astfel de preocupări nu aveau la bază scopuri științifice, ci serveau diverse interese de familie sau, pur și simplu, vanitatea omenească.

Genealogia maghiară are tradiții vechi. Tabele genealogice au fost alcătuite cu scopuri practice încă din Evul Mediu. Pământul, unica sursă a puterii economice și politice, se moșteneau pe linie paternă și toți fiii unui tată beneficiau în aceeași măsură de moștenirea acestuia, iar rudele împărțeau între ele averea unei ramuri stinse. Din această cauză, nobilul maghiar trebuia să cunoască foarte bine descendența familiei sale, cu toată extinderea acesteia, fiindcă numai astfel putea să știe de la cine ce poate să pretindă și cu ce le este dator rudelor sale. Descendența, însă, era perpetuată de tradiția orală, iar tabele de descendență au fost alcătuite cu totul excepțional. Aceste tabele, care aveau ca scop asigurarea dreptului de proprietate, au fost întocmite mai târziu și nu conțineau persoanele neimplicate în transmiterea averii (pământului), chiar dacă aveau alte rosturi importante în viața publică, iar date biografice nu conțineau deloc¹.

Primele însemnări familiale datează din secolul XVI², iar redactarea acestora continuă și în secolele următoare³. Începând cu acest secol, din cauza deselor procese de moștenire, aproape fiecare arhivă familială a păstrat tabele de descendență. Câteodată, s-au alcătuit și istorii familiale cu caracter științific⁴, iar

¹ Fügedi Erik, *Verba volant...Középkori nemességünk szóbelisége és az írás*, în *Mályusz Elemér Emlékkönyv*, Budapesta, 1984, p.119–120. Ediția nouă a studiului: idem, *Kolduló barátok, polgárok, nemesek. Tanulmányok a magyar középkorról*, Budapesta, 1981, p.437–462. Studiul este accesibil și în limba engleză: idem, „*Verba volant...*”. *Oral Culture and Literacy among the Medieval Hungarian Nobility*, în *Kings, Bishops, Nobles, and Burghers in Medieval Hungary*, Variorum Reprints, Londra, 1986. Pentru tabele de descendență medievale vezi și idem, *A szentgyörgyi Vincze család*, în *A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei*, 1972 și, respectiv, Borsa Iván, *Az Antimus család*, I, în „*Turul*”, 65 (1951–1992), p.6, n.28.

² Fügedi Erik, *Verba volant...*, p.119, n.43; p.120, n.52–53.

³ De exemplu, însemnări despre familia Thurzó din secolele XVI–XVII: „*Történelmi Tár*”, 1884, p.778–782 (Barabás Samu, *Geneologiai följegyzések*). Exemplu transilvănean: *Czegei Wass János feljegyzései*, în „*Századok*”, 22, 1888, p.349–354 (Torma Károly, *Történeti apróságok*).

⁴ De exemplu: Apor Péter, *Lusus mundi* (Monumenta Hungariae Historica. II. Scriptores, vol.11). Traducerea în limba maghiară: Szász Ferencz (trad.), *Báró Apor Péter Lusus Mundija*, în „*Genealógiai Füzetek*”, 8, 1910, p.17–22, 38–45, 63–68, 85–94, 104–115, 132–136; 9, 1911, p. 23–26, 53–59, 78–84, 121–126. O astfel de lucrare genealogică este și cea păstrată în manuscris, despre

obiceiul redactării genealogiilor și a istoriilor familiale nu a fost abandonat nici în continuare, ba chiar a supraviețuit până în zilele noastre.)

În teritoriile Ungariei medievale ocupate de către turci, nu au existat condițiile pentru cercetări genealogice (secolele XVI–XVII), dar astfel de lucrări cu caracter științific au apărut în secolele XVII–XVIII sub formă de carte tipărită în Ungaria „regală”, deținută pe atunci de către Habsburgi⁵. În Transilvania, primele lucrări tipărite de genealogie au apărut în secolul XVIII, și anume opera postumă al lui János Kemény (1607–1662)⁶ și cea al lui László Mikola (1665–1742), referitoare la familiile lor⁷. László Mikola a mai scris și o lucrare despre cele mai importante familii transilvănene⁸. După aceste începuturi încurajatoare, timp îndelungat nu au mai apărut lucrări genealogice serioase tipărite în Transilvania, dar în secolul XVIII au luat ființă, atât în Ungaria cât și în Transilvania, mari colecții manuscrise, care cuprindeau și culegeri de date genealogice. Din punctul de vedere al problemei tratate de noi, o importanță deosebită au colecțiile de manuscrise ale transilvănenilor József Kemény (1795–1855) și Sándor Mike (1795–1867), care cuprind și ele culegeri genealogice, mai ales despre familii nobiliare transilvănene. Sursele utilizate de ei au fost izvoarele editate până la vremea lor, respectiv bogatele lor colecții de documente copiate din arhivele guberniului transilvănean și diferite arhive familiale⁹.

familia Wass de Țaga, scrisă în secolul XVIII de András Huszti, arhivarul familiei, și alcătuită după metode surprinzător de moderne: *Genealogia Heroica [...] Familiae Wass de Sancto Aegidio, 1743* (manuscris în arhiva familiei Wass de Țaga, cutia 41, nr.5313, Arhivele Naționale, filiala Cluj). Conspicând documentele medievale ale arhivei familiale, el nu a redactat doar un tabel de descendență, ci a menționat și cele mai importante funcții pe care le-au îndeplinit membrii familiei. Cu toate că tabelul său de descendență nu este complet, datorită folosirii documentelor – multe din ele le-a copiat *in extenso* – lucrarea poate fi considerată drept excelentă pentru vremea sa, când, de regulă, importanța și rolul social al familiei nu erau analizate.

⁵ Despre începuturile genealogiei maghiare științifice vezi: Gárdonyi Albert, *A történeti segédudományok története Magyarországon*. (A magyar történettudomány kézikönyve II/1), Budapest, 1926. Ediția nouă a studiului: *A magyar történettudomány kézikönyve*, Budapest, 1987, p.231–268. Lucrările cele mai importante din secolul XVIII: Carolus Wagner, *Collectanea genealogico-historica illustrium Hungariae familiarum, que jam interciderunt* I, Budae, 1778; I²–IV, Posonii, Pestini et Lipsiae, 1802; Andreas Lehotzky: *Stemmatographia nobilium familiarum regni Hungariae*, I–II, Posonii, 1796–1798.

⁶ Kemény János, *Régi nagy emlékezetü Kemény familia genealogiája*, Kolozsváratt, 1701 (publicată de Mikola László).

⁷ Ladislaus Mikola, *Genealogia nobilissimae et magnificae familiae Mikolarum*, Claudiopoli, 1702; idem, *Illustrissimae familiae Mikola genealogica historia*, f. l., 1712; idem, *Genealogia perillustri familiae Mikola de Szamosfalva*, Monachii, 1730.

⁸ Mikola Ladislaus, L[iber] B[aro] de Szamosfalva, *Historia genealogico-Transsylvaniae*. f. l, 1723, 1731²; o următoare lucrare care tratează ansamblul familiilor nobile maghiare din Transilvania va apărea doar în 1854: Kővári László, *Erdély nevezetesebb családai*, Kolozsvártt, 1854.

⁹ Mike Sándor, *Collectio Genealogicae Nobilitatis Transylvaniae* = vol. A/1–2 (Biblioteca Academiei Române, Filiala Cluj, colecția Mike Sándor, Mss, 23/1–2); idem, *Származások Gyűjteménye...* = vol. B/1–2. (ibidem, Mss 24/1–2); mai târziu s-au anexat indice de nume la ambele

La mijlocul secolului XIX, a apărut în Ungaria prima lucrare modernă de genealogie, cu caracter enciclopedic și care – din nefericire – nu a fost depășită nici până astăzi: *Magyarország családai czímerekkel és nemzékrendi táblákkal*¹⁰. Autorul acesteia, Iván Nagy (1824–1899), a fost și el descendentul unei mici familii nobiliare. Ca mai toți contemporanii săi, a studiat la Academia de Drept, iar în 1855 a fost angajat la Biblioteca Universitară din Pesta și, în foarte scurt timp, până în anul 1865, a terminat lucrarea sa. El dorea să redacteze o lucrare în care să prezinte nucleele de bază ale nobilimii, care timp de un mileniu a deținut rolul dominant în cadrul statului, căci fără cunoașterea aprofundată a structurii acesteia (și a raporturilor interne) este imposibilă înțelegerea multor aspecte ale istoriei medievale și moderne. Lucrări care să-l poată ajuta în documentare nu prea existau, iar accesul dificil la arhivele familiale din vremea sa a făcut ca opera sa să fie folosită cu precauție de către istorici. Totuși, valoarea lucrării sale este reflectată și de faptul că, la finele anilor '80 ai secolului nostru ea a fost reeditată în Ungaria sub formă de facsimil.

Literatura genealogică maghiară din secolele XVIII–XIX urmează – în general – practica deja amintită a secolelor precedente. Se încerca stabilirea descendenței din spiță în spiță, pe linie masculină și se puneau în prim-plan bărbații care „continuau” familia. Descendența feminină era omisă, deoarece femeile moșteneau foarte rar și nici nu se avea în vedere adunarea datelor biografice, ci numai sporadic se menționa data decesului. De fapt, și sursele împingeau în această direcție, deoarece ele au păstrat amintirea acelor membri de familie implicați în transmiterea averii (în general bărbați). Această literatură, impresionant de vastă, s-a preocupat, aproape exclusiv, de istoria familiilor nobiliare, pentru că referitor la acestea ne-a rămas un material arhivistic substanțial, dar a neglijat cercetarea altor categorii sociale. La sfârșitul secolului trecut și începutul secolului nostru, interesul micii nobilimi decăzute, atât din punct de vedere economic, cât și social, a făcut ca cercetările de acest gen să se dezvolte într-un mod spectaculos. Aceste cercetări s-au limitat mai mult la alcătuirea unor tabele de descendență, referitoare la epoca modernă și contemporană. În Ungaria perioadei dualiste, în monografiile comitatense și în numeroasele periodice provinciale care se ocupau și cu istoria, au apărut, în mod nesistematic, serii de așa-numite „contribuții”, cu valoare foarte inegală.

volume; idem, *Erdélyi nemzetségek*, vol. I–X (ibidem, Mss 22/1–10). – Kemény József, *Laterculi genealogici ad stemmatographiam Transsilvanicae deserventes*, vol. I–XVI (Biblioteca Academiei Române, Filiala Cluj, colecția Kemény József, Mss KJ 461/1–16); idem, *Repertorium nobilitatis Transsilvanicae*, vol. I–XV (ibidem, Mss KJ 421/1–15); idem, *Transsilvania possessionaria*, vol. I–XV (ibidem, Mss KJ 419/1–15).

¹⁰ Nagy Iván, *Magyarország családai czímerekkel és nemzékrendi [!] táblákkal*, I–XII, Pest, 1857–1865, Pótlékkötet, Pest, 1868. Ediție facsimilată: Budapesta, 1987. La sfârșitul anilor '90, a apărut la Budapesta și sub formă de CD.

Voci critice au atras atenția asupra acestei situații arătând, încă de pe atunci, că „cercetarea genealogică modernă nu poate să se rezume la alcătuirea unor tabele de descendență, ci scopul principal trebuie să fie studiul istoriei societății”¹¹ și, respectiv, că „scopul nu este redactarea unor tabele despre descendența și extinderea familiilor mai importante” ci „genealogia trebuie să slujească istoria, istoria politică și statală, istoria dreptului, a societății și a economiei”¹².

Această epocă nu este însă doar o epocă a nerealizărilor. La scurt timp după 1867, au început să apară publicații istorice specializate în studierea anumitor probleme. Astfel, în 1883 s-a început publicarea revistei „Turul”, ca organ al nou înființatei Societăți Maghiare de Heraldică și Genealogie (*Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság*). Această revistă, până la desființarea sa forțată în 1950, a apărut în 64 de volume – cu câte patru numere pe an – și a rămas în atenția cercetărilor de genealogie până astăzi¹³. Pe lângă „Turul”, au existat și alte reviste cu profil de genealogie: „Nagy Iván Családtörténeti Értesítő” (care a apărut însă doar trei ani, între 1899 și 1901), „Genealógiai Füzetek” (1903–1914)¹⁴, care apărea la Cluj și conținea mai ales articole referitoare la familia transilvănenă, și o a treia revistă, „Magyar Családtörténeti Szemle” (1935–1944). Au apărut numeroase lucrări – câteodată în mai multe volume – care tratau istoria unei familii anume, în general a familiilor cu importanță istorică¹⁵, și s-au publicat numeroase arhive familiale din inițiativa proprietarilor lor.

¹¹ „Századok”, 57–58, 1923–1924, p.548, n.2 (Mályusz Elemér).

¹² Szentpétery Imre, *Történeti segéd tudományok*, în *A magyar történetírás új útjai* (Magyar Szemle könyvei 3, red. Hóman Bálint, Budapest, 1932², p.348.

¹³ „Turul” 1, 1883 – 61–64, 1947–1950; A Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság Közlönye; 65, 1951–1992 – 70, 1997/1–2, 3–4; A Magyar Történelmi Társulat, a Magyar Országos Levéltár és a Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság Közlönye. Repertoriu: *Név- és tárgymutató a Turul 1883–1892. évfolyamaihoz*, red. Borovszki Samu, Budapest, 1893; Indice de nume: *Név- és tárgymutató a Turul 1893–1936. évfolyamaihoz*, red. Fekete Nagy Antal, Budapest, 1940; restul volumelor pot fi cercetate doar prin parcurgere. Din punct de vedere al cercetării românești, deosebit de importante sunt studiile: Elekes Lajos, *Basaraba családja*, în „Turul”, 58/60, 1944/1946, p.19–28; idem, *A havaselvei vajdák címere a középkorban*, *ibidem*, 56, 1942, p.12–21.

¹⁴ Repertoriul revistei: Köblös Zoltán, *A Genealógiai Füzetek 1–10. évfolyamának tartalommutatója*, Kolozsvár, 1912.

¹⁵ Câteva lucrări despre familii care au avut rosturi și în Transilvania: Varjú Elemér, *A Tomaj nemzetség és a Tomaj-nemzetségbeli losonczy Bánffy-család története*, I, Budapest, 1941; Lukinich Imre, *A bethleni gróf Bethlen-család története*, Budapest, 1927; Daniel Gábor, *Adatok a vargyasi Daniel-család történetéhez*, Kolozsvár, 1908; Vajda Emil (red.), *A vargyasi Daniel-család közpályán*, Budapest, 1894; Daniel Gábor – Kelemen Lajos, *Újabb adattár a vargyasi Daniel-család történetéhez*, Kolozsvár, 1913; Éble Gábor, *A nagy-károlyi gróf Károlyi család leszármazása a leányági ivadékok feltüntetésével*, Budapest, 1913; idem, *A gróf Károlyi-család vérrokonsága*, Budapest, 1905; idem, *A gróf Károlyiak leszármazása* Budapest, 1891; Veress Endre, *A göncz-ruszkai gróf Kornis-család anyakönyve (1446–1917)*, Budapest, 1917; Lázár Miklós, *A gróf Lázár-család összekapcsolva gróf Kemény Józsefnek a nevezett családról kéziratba hátramaradt munkájával és számos jegyzetével*, Kolozsvárt, 1858; Czakó Károly, *A kistrédei Rhédey-család*

Pe lângă acestea, au apărut și volume care prezentau familiile unor comitate¹⁶ și s-a finalizat și o istorie a familiilor medievale (Karácsonyi János, *A magyar nemzetségek a XIV század közepéig*, I–III/1, Budapesta, 1900–1901)¹⁷. Tot în această epocă s-a redactat și un cadastru al nobilimii maghiare, care cuprindea aproximativ 40.000 de familii¹⁸. În afara lucrărilor de genealogie propriu-zisă, s-au făcut importante progrese și în privința cercetării vechiului drept privat maghiar. Aceste lucrări abordau dreptul de proprietate asupra pământului, moștenirea și alte practici legate de instituția familiei nobiliare maghiare din Evul Mediu (precum, de exemplu, pătrimea fiicelor¹⁹, transformarea juridică a fetei în băiat²⁰, moștenirea de către urmașii masculini, respectiv feminini, a pământurilor strămoșești, a acelora dobândite și a pământurilor de cumpărătură²¹, importanța vârstei din punctul de vedere al capacității de acțiune juridică a persoanei²², căsătoria²³ etc.) Deoarece

története, Budapesta, 1929; Kazinczy Ferenc, *A hajdani Garázda-, ma már széki gróf Teleki-ház leágazása*, Kassa, 1831; etc., etc.

¹⁶ Pot fi folosite, însă doar cu precauție! **Bihar**: Reiszeg Ede, *Bihar vármegye nemes családai*, în *Bihar vármegye és Nagyvárad*, Budapesta, f. a., p.599–651 (Magyarország vármegyéi és városai. Red.: Borovszki Samu); Gyalokay Jenő, *Biharvármegye és az utolsó nemesi insurrectio*, Nagyvárad, 1902. **Cenad**: Barna János – Sümeghy Dezső, *Nemes családok Csanád vármegyében*, Makó, 1913. **Trei Scaune**: Pálmay József, *Háromszék vármegye nemes családjai*, Sepsí Szent György, 1901; reeditare: Sfântul Gheorghe, 2000 (*Székely nemes családok*, I–II). **Mureș-Turda**: Pálmay József, *Marostorda vármegye nemes családjai*, Maros-Vásárhely, 1904. **Odorhei**: Pálmay József, *Udvarhely vármegye nemes családai*, Udvarhely, 1900 (aceste două titluri din urmă vor fi reeditate în curând în seria *Székely nemes családok*). **Sătmar**: Reiszeg Ede – Gorzó Bertalan, *A vármegye nemes családai*, în *Szatmár vármegye. Szatmár-Németi sz. kir. város*, Budapesta, f. a., p.566–613 (Magyarország vármegyéi és városai. Red.: Borovszki Samu); Fodor György – Vende Aladár – Gorzó Bertalan, *Nemes családok [Szatmár-Németiben]*, în *ibidem*, p.282–292. **Turda-Arieș**: Weress Sándor, *Torda őrcsaládai*, Torda, 1890, Kolozsvárt, 1891². **Hunedoara**: Bőjthe Ödön, *Hunyad vármegye sztrigymelléki részének és nemes családainak története tekintettel a birtokviszonyokra*, Budapesta, 1891; Kővári László, *Hunyadmegye kihalt családairól*, în Veress Endre (red.), *Hunyad megye nemes családai*, I/1, Déva, 1900. **Timiș**: Lendvai Miklós, *Temes vármegye nemes családjai*, Budapesta, 1896–1899.

¹⁷ A înlocuit definitiv lucrarea cu același titlu (dar mai puțin elaborată) al lui Wertner Mór, *A magyar nemzetségek a XIV század közepéig*, I (A–H), II (I–Z), Temesvár, 1891–1892.

¹⁸ Kempelen Béla, *Magyar nemes családok*, I–XI, Budapesta, 1911–1932.

¹⁹ Holub József, *A leánynevedről*, în „Turul”, 42, 1928, p.106–115; idem, *Még egyszer és utóljára a leánynevedről*, *ibidem*, 45, 1931, p.89–93; idem, *A leánynevedről*, în „Századok”, 67, 1933, p.117–121.

²⁰ Idem, *A fiúsításról*, în *Emlékkönyv Dr. Gróf Klebelsberg Kuno negyedszázados kulturpolitikai működésének emlékére születésének ötvenedik évfordulóján*, Budapesta, 1925, p.305–319.

²¹ Idem, *A vásárolt fekvő jószág jogi természete régi jogunkban*, în *Emlékkönyv Károlyi Árpád születésének nyolcvanadik fordulójának ünnepére*, Budapesta, 1933, p.246–254.

²² Idem, *Az életkor szerepe a középkori jogunkban és az „időlátott levelek”*, I–II, în „Századok”, 55, 1921, p.32–76 și 212–235.

²³ Roszner Ervin, *Régi magyar házassági jog*, Budapesta, 1887; Kováts Gyula, *A házasságkötés Magyarországon egyházi és polgári jog szerint*, Budapesta, 1883; idem, *A párbér jogi természete*, Budapesta, 1886; idem, *Felelet báró Roszner Ervin Régi magyar házassági jog című*

aceste cutume reglementau viața familiei (și prin urmare a întregii societăți), cunoașterea lor a fost indispensabilă pentru satisfacerea exigențelor unei științe genealogice veritabile.

La începutul anilor '40 ai acestui secol, s-a încercat deja punerea genealogiei în slujba istoriei sociale (abordându-se genealogia țărăneasă²⁴ sau urmărindu-se maghiarizarea spontană a familiilor nobiliare românești din Transilvania cu ajutorul genealogiei²⁵). Dar dictatura comunistă a stat în calea dezvoltării acestei discipline, mai ales prin distrugerea școlii istorice maghiare, prin dizolvarea Societății Maghiare de Heraldică și Genealogie și prin suprimarea revistei „Turul”. Desigur, pentru politica regimului comunist, o importanță deosebită avea istoria modernă și contemporană. Istoria medievală, care implica utilizarea genealogiei, a intrat într-un con de umbră. Fiindcă cercetări de medievistică nu se pot efectua fără cunoștințe solide de genealogie, cercetătorii au continuat totuși să se ocupe cu aceasta, (și chiar au publicat articole cu această tematică în cadrul revistei „Levéltári Közlemények”, care apărea neîntrerupt încă din anul 1923), iar la facultăți s-a predat și în cadrul științelor auxiliare²⁶. Repertoriile arhivistice, care apăreau în număr tot mai mare, tratau și ele descendența familiilor, căci fără cunoașterea exactă a descendenței familiei nu se poate ordona corect o arhivă familială.

În mod paradoxal, modernizarea genealogiei maghiare a avut loc în perioada de după cel de-al doilea război mondial, cu toate că autoritățile nu agreau deloc această disciplină. Personalitățile cele mai remarcabile ale acestei modernizări – medievști ca Erik Fügedi, András Kubinyi și, mai târziu, Pál Engel – au pus genealogia maghiară în slujba istoriei societății. Fügedi, pe parcursul cercetărilor sale de istorie socială și mai ales de statistică și demografie istorică, a adaptat metodele de cercetare occidentale (mai ales franceze) la realitățile din Ungaria și la baza arhivistică, mult mai sărăcăcioasă, de aici. Într-o primă etapă, el

munkájára, Budapesta, 1887; idem, *Báró Roszner Ervin Válaszára*, Budapesta, 1888; Roszner Ervin, *Néhány szó Régi magyar házassági jog czímu munkám védelméül*, Budapesta, 1888.

²⁴ Szentpétery Imre, *Adalékok a parasztsaládok leszármazása története kutatásának módszertanához*, în „Turul”, 58/60, 1944/1946, p.14–19.

²⁵ Jakó Zsigmond, *A Papfalvi Havasalyi-család. Adalékok a magyar–román asszimiláció kérdéséhez*, în „Erdélyi Múzeum”, 50, 1945, p.235–240.

²⁶ Trei tratate de genealogie pentru uzul învățământului superior: Bottló Béla, *Genealógia*, în Borsa Iván – Bottló Béla – Ila Bálint, *Történeti segédtudományi alapismeretek*, II (Levéltári Szakmai Továbbképzés, Felsőfok 5), Budapesta, 1963, p.59–86; Kállay István, *Genealógia*, în Kállay István (red.), *A történelem segédtudományai*, Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Budapesta, 1986¹⁻², p.102–123; Pandula Attila, *Genealógia*, în Bertényi Iván (red.), *A történelem segédtudományai*, Budapesta, 1998 (A történettudomány kézikönyve I), p.11–28. Lucrări care prezintă situația genealogiei maghiare: Bertényi Iván, *A történeti segédtudományok fejlődése Magyarországon 1951–1991 között*, I–II, în „Turul”, 66, 1993–1994, p.3–14 și 67, 1994/1, p.1–11; Kubinyi András, *A magyar genealógiai kutatás*, în „Levéltári Közlemények”, 44, 1970, p.213–221.

a obținut rezultate de interes demografic cercetând clerul înalt (episcopii) din Ungaria medievală²⁷. A cercetat evoluția mediei de vârstă, influența hranei curente asupra duratei vieții, raportul dintre originea socială și durata vieții, durata atingerii funcției episcopale la clerici de origine socială diferită și influența carierei eclesiastice asupra perpetuării familiei. A abordat, însă, și situația demografică a aristocrației, cercetând intervalul dintre nașterea copiilor, raportul numeric între sexe la copii, media numărului copiilor și raportul dintre durata căsătoriei și numărul copiilor²⁸. Aceste studii pregăteau, de fapt, sinteza care a prezentat situația întregii aristocrații maghiare din secolul XV²⁹. Această prezentare a fost realizată prin metode neutilizate până atunci, precum cele ale sociologiei și antropologiei. Astfel, Fügedi a reinnoit, de fapt, știința genealogică maghiară, care a devenit o știință cu adevărat *ajutătoare* a istoriei. Prin cercetarea aristocrației, el a studiat, de fapt, factorii sociali determinanți ai Evului Mediu. A extins, însă, cercetările și asupra păturii de mijloc a nobilimii maghiare și, pornind de la *Tripartitul* lui Werböczy, apelând la exemplul unei familii anume, a schițat întregul sistem juridic și social care determina viața unei familii nobile maghiare³⁰.

András Kubinyi, studiind istoria capitalei Buda (respectiv, a orașului Pest), a urmărit dinamica schimbării păturii conducătoare, cutumele orășenimii, aria de căsătorire a acesteia, structura demografică etc³¹. Pál Engel, prin corelarea istoriei unei familii cu aceea a domeniului, a realizat reconstituirea istoriei unei așezări umane. Neexistând nume de familie – acestea încep să apară doar din secolul XIV, iar folosirea lor nu a fost consecventă – pot fi considerați ca formând aceeași

²⁷ Fügedi Erik, *A XV. Századi magyar püspökök*, în „Történelmi Szemle”, 8, 1965, p.477–498; reeditat în idem, *Kolduló barátok, polgarok, nemesek. Tanulmányok a magyar középkorról*, Budapest, 1981, p.89–113; în limba engleză: *Hungarian Bishops in the Fifteenth Century*, în *Kings, Bishops, Nobles, and Burghers in Meieval Hungary*, Londra, 1986, respectiv: *Hungarian Bishops in the Fifteenth Century (Some Statistical Observations)*, în „Acta Historica Academiae Scientiarum Hungaricae”, 11, 1965, p.375–391.

²⁸ Idem, *A 15. századi magyar arisztokrácia demográfiai viszonyai*, în *Történelmi Statisztikai Évkönyv, 1963–1964*, Budapest, 1965, p.35–71.

²⁹ Idem, *A 15. századi magyar arisztokrácia mobilitása*, Budapest, 1970 (Történelmi Statisztikai Kötetek). Recenzia cărții, cu completări foarte importante, de Kubinyi András, în „Századok”, 107, 1973, p.753–757.

³⁰ Idem, *Az Elefánthyak. A középkori magyar nemes és klánja*, Budapest, 1992; versiunea engleză: idem, *The Elefánthy. The Hungarian Nobleman and His Kindred*, edited by Damir Karbič, Central European University Press, Budapest, 1998. Alte două articole ale aceluiași autor, privind familia medievală maghiară: *Középkori rokonsági terminológiánk kérdéséhez*, în „Etnographia”, 91, 1980, p.361–371 (versiunea engleză: *The Avus in the Medieval Conceptual Framework of Kinship in Hungary*, în „Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae”, 25, 1979, p.137–142) și *A köznemesi klán szolidaritása a 13–14 században*, în „Századok”, 118, 1984, p.950–973.

³¹ Kubinyi András, *A budai német patriciátus társadalmi helyzete családai összeköttetések tükrében a XIII. századtól a XV. század második feléig*, în „Levéltári Közlemények”, 42, 1971, p.203–269; idem, *Budai és pesti polgárok családai összeköttetései a Jagelló-korban*, în „Levéltári Közlemények”, 37, 1966, p.227–291.

familie indivizii care au legături de sânge între ei și stăpânesc o moșie pe baza descendenței comune și în indiviziune³². Tot Pál Engel, prin îmbinarea arhondologiei și a genealogiei, a pus bazele unei istorii a administrației interne maghiare medievale (deoarece doar din schimbările demnitarilor înalți din structura centrală de stat pot fi cunoscute evoluțiile complicate ale politicii interne). Prin studierea carierei persoanelor care au ocupat diferite funcții în instituțiile superioare de stat, s-au pus bazele *prosopografiei* medievale³³.

În domeniul onomasticii – de mare ajutor în cercetările genealogice – s-au făcut studii privind formarea numelor de familie³⁴, privind folosirea numelui în Evul Mediu³⁵ și s-a redactat un dicționar istoric al numelor de familie maghiare³⁶.

La sfârșitul anilor '80, cercetările genealogice maghiare au ajuns în centrul atenției, în sensul că din ce în ce mai multe persoane au început să-și caute ascendenții. Trebuie, însă, menționat că, în majoritatea cazurilor, aceste cercetări se rezumă doar la identificarea vreunui strămoș care a primit titlul de nobil sau o stemă și rareori se încearcă reconstituirea legăturii dintre acel strămoș și persoana din zilele noastre³⁷. Ca reacție la interesul crescut față de astfel de probleme, a apărut și o carte care trata soarta aristocrației maghiare după cel de-al doilea război mondial, s-a început publicarea, în serie, a genealogiei aristocrației maghiare în secolul XX³⁸, iar în 1992 s-a reluat editarea revistei „Turul”³⁹.

Pentru orientarea în bogata literatură genealogică maghiară, există câteva bibliografii de specialitate, care însă pot induce ușor în eroare pe cercetătorii mai

³² Engel Pál, *Birtok- és családtörténet*, în *Európa vonzásában. Emlékkönyv Kosáry Domokos 80. születésnapjára*, red. Glatz Ferenc, Budapest, 1993, p.23–36.

³³ Idem, *Magyarország világi archontológiája 1301–1457*, I–II, Budapest, 1996. Vezi și: idem, *Királyi hatalom és arisztokrácia viszonya a Zsigmond-korban (1387–1437)*, Budapest, 1977 (Értekezések a történeti tudományok köréből. Új sorozat 83); idem, *Nagy Lajos bárói*, în „Történelmi Szemle”, 28, 1985, p.393–413 și versiunea germană: *Die Barone Ludwigs des Grossen, König von Ungarn (1342–1382)*, în „Alba Regia”, 22, 1985, p.11–19; idem, *Zsigmond bárói*, în *Művészet Zsigmond király korában 1387–1437*, I (Tanulmányok), Budapest, 1987, p.114–129; idem, *A nemesi társadalom a középkori Ung megyében* (Társadalom muvelodéstörténeti tanulmányok 25), M[agyar] T[udományos] A[kadémia] Történettudományi Intézete, Budapest, 1998, 179 p.

³⁴ Fehértói Katalin, *A XIV. századi magyar megkülönböztető nevek* (Nyelvtudományi Értekezések 68), Budapest, 1969.

³⁵ Borsa Iván, *A nemesi előnév*, în „Névtani Értesítő”, 5, 1981, p.42–44. Cf. și bogata bibliografie de onomastică la care face apel cartea citată în nota următoare.

³⁶ Kázmér Miklós, *Régi magyar családnevek szótára. XIV–XVII. század*, Budapest, 1993.

³⁷ Pentru materialele Arhivei Naționale Maghiare (Magyar Országos Levéltár, Budapest), un îndrumător foarte util oferă Nyulásziné Éva, *Útmutató a genealógiai és családtörténeti kutatáshoz a Magyar Országos Levéltárban*, în „Levéltári Közlemények”, 66, 1995, p.167–181; o versiune mai scurtă, în limba engleză, în „Archivum”, 37, München–New York–Londra–Paris, 1992, p.242–254.

³⁸ Gudenus János József, *A magyar főnemesség XX. századi genealógiája*, I (A–J), II (K–O), III (P–S), IV (Sz–Zs), V (Kiegészítések, pótlások, névmutató, A–Zs), Budapest, 1990–1999.

³⁹ Cf. *supra*, nota 12.

puțin inițiați⁴⁰, deoarece se întâmplă ca în ele să nu fie incluse studii referitoare tocmai la problema cercetată, dar care au apărut în alte periodice decât acelea cuprinse în respectivele bibliografii. Tocmai din această cauză, după parcurgerea acestor bibliografii, merită să fie parcurse și principalele ediții de izvoare documentare, precum și câteva periodice istorice centrale⁴¹.

Rezumând cele expuse, putem afirma că literatura genealogică maghiară merită și chiar trebuie urmărită de cercetările românești privind Transilvania, deoarece multe dintre temele de cercetare de aici sunt tratate și de istoriografia maghiară. Genealogia, însă, merită tratată cu seriozitate în măsura în care ajută cunoașterea istorică; tabelele genealogice, la modă și astăzi, nu slujesc istoria, ci curiozitatea – de altfel, foarte normală – a individului.

⁴⁰ Köblös Zoltán, *Magyar családtörténeti könyvészet 1472–1905*, Cluj, 1909 (extras din „Genealógiai Füzetek”); Baán Kálmán, *Magyar genealógiai forrásmunkák 1561–1932*, Budapesta, 1932; *Magyar családtörténeti és címertani irodalom 1561–1944*, Baán Kálmán gyűjtését javította és kiegészítette Kóczy T. László és Gazda István, Budapesta, 1984.

⁴¹ Cel mai bun îndrumar pentru istoriografia maghiară rămâne, în continuare, cel al lui Kosáry Domokós, *Bevezetés Magyarország történetének forrásaiba és irodalmába*, I.1. Általános rész., I–II, Budapesta, 1970; pentru arhivele familiale, vezi capitolul *Családi levéltárak és iratkiadások* (p.607–771). Pentru izvoare istorice, vezi Bartoniek Emma, *Magyar történeti forráskiadványok*, Budapesta, 1929. Repertoriile celor mai importante reviste de istorie: Pelz Béla, *A Magyar Történelmi Társaság és a Történelmi Társaság tartalommutatója*, Budapesta, 1914; Pamlényi Ervin (red.), *A Századok repertórium 1867–1975*, Budapesta, 1987. Bibliografia monografiilor de istorie locală: Bodor Antal, *Magyarország helyismereti könyvészet 1527–1940*, Budapesta, 1944; ediția nouă, completată: Bodo Antal, Gazda István, *Magyarország honismereti irodalma 1527–1944*, Budapesta, 1984. Bibliografia științelor auxiliare, între care și cea a cercetărilor genealogice, o publică, începând din 1961, revista „Levéltári Közlemények”. Din 1985, apar anual bibliografii istorice generale, editate de Institutul de istorie al Academiei Maghiare (Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézete).